

Agnus Scythicus vegetabilis,
Borametz dictus,
ex
Museo Breyniano.

I. *Dissertatiuncula de Agno Vegetabili Scythico*, Borametz *vulgo dicto. Auctore D^no^* Joh. Phil. Breynio, *M. D.* Dantisc. *R. S. S.*

I.

NON fingendum, sed inveniendum, quid Natura faciat, aut ferat. Aurea hæc verba utinam continuo animo obversarentur illorum, qui reconditos Naturæ thesauros quærunt & ejus arcana rimantur. Hoc si factum fuisset olim, certe Historiam Naturæ per se amplissimam, tot ac tantis non haberemus inquinatam anilibus fabulis & opinionum commentis. Cujus rei exemplum nobis inpræsentiarum præbet Agnus dictus Vegetabilis Scythicus, Barbaro nomine *Barametz*, *Borometz* vel *Boranetz* inter Historiæ Nat. Scriptores notus.

II.

DE hoc Agno Vegetabili imprimis egerunt Athanasius Kircherus in Opere de Arte Magnetica, (*a*) qui citat Sigismundum L. B. ab Herberstein, Haytonem Armenum, Surium & Jul. Cæs. Scaligerum, Franciscus Baco de Verulamio, (*b*) Fortunius Licetus, (*c*) Andreas Libavius, (*d*) Eusebius Nierenbergius, (*e*) Adamus Olearius (*f*) & Olaus Wormius, (*g*) ut cæteros, quos inter multi Botanici, qui eandem fere canunt cantilenam, nunc taceam.

(*a*) *p.* 504, & 505. (*b*) Histor. Natur. Cent. 7. N°. 609. (*c*) de Spontaneo Viventium Ortu. C. 45. (*d*) Historia Agni Scythiæ. (*e*) Histor. Natural. *p.* 34. (*f*) de Itinere Persico. *p. m.* 155. (*g*) Mus. *p.* 190.

III.

Hunc Julius Cæſ. Scaliger (*b*) titulo Agni Scythici, Borametz, ſequentem in modum deſcribit: " Superiora ludum putes, prout eſt admirabilis Tar-" taricus frutex. Tartarorum horda primaria Zau-" olha eſt, vetuſtiſſimæ nobilitatis commendatione. In " eo agro ſerunt ſemen ſeminis Melonis ſimillimum, " ſed minus oblongum. Ex eo ſatu plantam exire, " quam Borametz, id eſt, agnum vocant. Creſcit " enim agni figura ad pedum fere ternum altitudi-" nem: quem pedibus, ungulis, auribus, toto capite, " præterquam cornibus, repræſentat. Pro cornibus " pilos gerit, ſingularis cornu ſpecie. Obducitur co-" rio tenuiſſimo: cujus detracti uſus ad capitum " tegmina incolis. Ferunt internam pulpam Gam-" mari referre carnes. Cæterum è vulnere quoq; " ſanguinem manare. Dulcore eſſe admirabili. Ra-" dicem humo exertam ſurrigere ad umbilicum uſq; " Illud miraculi fovet magnitudinem. Quandiu vici-" nis obſidetur herbulis, tamdiu vivere, quaſi agnum " in læto paſcuo. Abſumptis illis, tabeſcere, atq; " interire. Idque non ſolum vel caſu, vel tractu " temporis, ſed etiam experiundi gratia, ſubtractis, " atq; ablatis evenire. Quin illud auget admiratio-" nem: appeti à Lupis eam, non item ab aliis beſtiis, " quæ carne veſcantur. Hoc quaſi condimentum, " atq; intritum, ad fabulæ, & agni alluſionem. Illud " ſcire velim: Ab uno ſtipite, quatuor diſſita crura " cum ſuis pedibus qui poſſint provenire, atque pro-" duci.

" Hæc, quod non ignorarem haud ingrata fore tibi, " cæteriſq; Philologiæ ſtudioſis, enarravi partim à nobi-" liſſimis,

(*b*) de Subtilitate Contra Cardanum Exerc. 181. *Sect.* 29, & 30.

" lissimis, partim ab exercitatissimis in rerum Natura
" viris non solum lecta, sed etiam audita: quibus in-
" genii tui amplissima spatia implere aliqua ex parte
" posses."

Pari ratione cæteri eum describunt, vel potius ex Scaligero exscribunt Authores, quorum tamen nonnulli in quibusdam circumstantiis variant, & Athanasius Kircherus ejusdem addit, vel ut rectius dicam, fingit figuram. Imo in nonnullis Rerum Nat. Musæis, ut in Wormiano, Swammerdammiano, *&c.* ejus, uti volunt, quondam demonstrabatur detracta pellis.

IV.

Antonius Deusingius (*i*) rem accuratiori rationis trutina examinans, fabulosa esse, quæ de Agno hoc traduntur, subolfecit, & ipsum Julium Cæs. Scaligerum, qui inter primos Authores, ut supra dictum, ejus meminit, eum ut fabulam tractâsse evincere conatur: Quemadmodum & alii, minus creduli, eundum in dubium vocârunt.

V.

Et revera totam hanc de hoc Agno Historiam, si ab animo præjudiciis vacuo accurate examinetur, fabulam sapere, imo esse, & Deusingium recte judicâsse, sequentes evincunt rationes.

1°. Quia à nullo fide digno Authore Agnus ejusmodi Vegetabilis unquam visus. Quæ enim Olaus Wormius (*k*) narrat ex relatione D. Eovaldi de Kleifs, Electoris Brandenburgici Legati, (ipsi scilicet in confinibus Tartariæ degenti à Tartaro quodam fuisse oblatam ejusmodi plantam exsiccatam, foliis Tabaci, cu-

(*i*) De Agno Vegetabili, quod extat in Fasciculo ejus Dissertationum selectarum, *p.* 598. & *seq.* (*k*) *l. c.*

jus cauli adhærebat fructus, agnellum figura plane referens, magnitudine pedali, vellere crispo tectus) suspecta sunt, cum Vir ille Nobilissimus, ab astuto quodam Tartaro, ipsi fucum faciente facile seduci potuit. Quid vero de pellibus, quæ hoc nomine in Musæis demonstrantur, sentiendum sit, ex infra dicendis apparebit.

2°. Quia à Doctiss. & Rerum Nat. Scientissimo Engelberto Kæmpfero, M. D. (*l*) in supposita hujus Agni patria anxie licet quæsitus, tamen nihil huic simile inventum ; hæc enim ejus sunt verba : " Quia de " existentia Zoophyti gramina pascentis, nullibi Tar- " tariæ apud vulgum, vel Botanicæ peritos extat " notitia & memoria, prout ipse ad risum & nauseam " exploravi, neq; ulla res Borometz dicta, præterquam " ovinum pecus ibidem potest reperiri, meram esse, " quicquid de hac planta proditur, fictionem & fa- " bulam asserimus."

3°. Denique quia tota de hoc Agno relatio fabulæ adeò videtur similis, ac ovum ovo.

VI.

FABULÆ autem hujus originem optime detexit diligentissimus Naturæ in Orientalibus Regionibus Scrutator, jam jam laudatus Kæmpferus loc. cit. ubi (præmissis de Etymologia vocis Borometz, quod corruptum ait ex Moscovitico Boranetz, Polonicè Baranek, quod diminutivum est vocis Baran Sclavonicæ originis, Polonis Russisq; ovem significantis) ait, in quibusdam Provinciis circa Caspium Mare esse quoddam ovium genus, præter vulgare nobis cognitum, quod ab eo in multis discrepat, imprimis commendabile

(*l*) Observat : de Agno Scythico s. fructu Borometz qu; exstat in Dissert. sua inaugurali, nec non in Amoenitatum Exoticarum Fasciculo III. Obs. 1.

bile pellium elegantia, quas describit, & qua ratione ad usus pro vestimentis adornandis Tartaris Persisq; familiares præparentur, docet, & addit: " Magnatum
" divitumq; fastum supra vulgi sortem amiciri cupi-
" entem, pullorum pelliculas expetere, qui annosis
" multo teneriores & eo quidem cariores, quo juniores
" fuerunt agnelli, quibus detractæ sunt; horum enim
" pili à pellionibus cogi patiuntur in subtiliores &
" densiores cirros, qui toti pelliculæ pretium & venu-
" statem tribuunt. Inde fit, ut teneritatis & lucri
" insidiatores non vereantur ipsam anticipare, crudeli
" laniena, nativitatem, & matribus uterum gerentibus,
" dissecto ventre partum ante partum eximere, solius
" gratia pelliculæ obtinendæ. Hæc rite elaborata,
" tam dubiam prorsus & delicatissimam teneritatem
" exhibet, ut resectis extremitatibus, vix agninæ cu-
" tis retineat similitudinem, sed ignaram credulita-
" tem, specie quadam membranæ cucurbitinæ lanugi-
" nosæ possit decipere. His subjungit: Pretium pel-
" liculæ, pro bonitatis opinione, exsurgit ad aureos
" tres, vel amplius; servit ea pro duplicatione mitra-
" rum, nec rarò, ornatus gratia, togarum & amicu-
" lorum limbum constituit. Tandem concludit: Sive
" fabula hæc natales debeat conjecturæ alicujus con-
" templatoris Philosophi, sive inscitiæ tribuenda sit pri-
" mi relatoris, qui per linguæ ignorantiam, vel incu-
" riam, in parergo rem auditam perperam intel-
" lexisse potuit, sive cuicunq; acceptam referamus
" occasioni alii, qua per longe dissitas regiones pas-
" sim provecta, ambiguæ teneritatis pellicula, integri-
" tatem historiæ ac nominis sui amiserit: donec tan-
" dem appulsa nobis cum prodigii lepore, in Virum
" illustrem, curiosum & hujus peregrinæ lanuginis
" admiratorem incidens, vegetabili vultu suo fidem
" prodigii, ut solent mirabilia omnia, nullo negotio
" fecerit.

" fecerit. Sic authoritate illuſtratus error, mox ſcrip-
" tis quoq; firmatus, ſapientiſſimorum ingenia & vul-
" gi opinionem ita occupavit, ut hodie pro Zoophiti
" ſpecie inter rariora Muſæorum oſtentari ſoleat, quæ
" veriſſima Cæſarei foetus pellicula eſt." Hactenus ille.

Ex citatis patet pelles illas agninas Perſicas, quæ à Pellionibus noſtris **Perſianiſche Baranken** ſalutantur, hujus eſſe generis, quamvis non optimæ notæ, illorum ſcilicet agnorum, qui Cæſarea ſectione ex Matrum uteris exſcinduntur, cum earum pretium, teſte Kæmpfero ad aureos tres, vel amplius in ipſa eorum patria exſurgat, noſtræ verò pretio longe minori apud nos, unico ſcilicet aureo, ad ſummum veneant.

VII.

INTERIM ante triennium circiter Vir quidam eruditus & curioſus ex Moſcovia iter faciens & Urbem noſtram tranſiens, Muſæolum meum, inter alia quædam Naturalia, Agno ejuſmodi, ut vocabat, Scythico, quod pro genuino Borometz, ceu magnum Κειμήλιον venditabat, ditavit. Hic ſex pollicum præter propter erat longitudinis, capite cum auribus & quatuor cruribus inſtructus, coloris ferruginei & totus lanugine quadam inſtar panni holoſerici villoſi **Sammet** vulgo dicti, tectus, auribus & cruribus, quæ glabra erant, coloris ad fuſcum magis vergentis, exceptis. (*) Ad examen vocatum cognovi, non eſſe animalis naturæ, neq; fructum alicujus plantæ, ſed radicem cujuſdam vegetabilis craſſam, reptantem & villoſam, vel potius caulem ſcandentem plantæ alicujus, qui arte obſtetricante figuram aliqualem animalis quadrupedis acquiſiverat. Crura enim quatuor erant tot reliquiæ caulium,

(*) *Vid.* Figuram naturali dimenſione expreſſam.

lium, vel si mavis pediculorum abscissorum, qui folia sustentaverant, quemadmodum & aures, qui tamen cornibus similiores; præterea hinc inde emergentes fibræ, per quas more cæterarum nutrimentum radix crassa, vel potius caulis & per hunc planta ceperat, nullum amplius relinquebant dubium. Quartum quoq; crus anterius, non ut cætera corpori continua, sed arte erat intrusum, quemadmodum & ipsum cum collo caput subtili modo annexum, accuratiori examine deprehendi. Ut adeò hic Agnus eodem artificio ex radice hac vel caule formatus fuerit, quo Homunciones ex Mandragoræ & Bryoniæ radicibus, qui **Allraunen** vulgo dicuntur ab Agyrtis. Remansit mihi tamen dubium, ex qua planta hoc ludibrium artis & naturæ efformatum sit, quanquam mox subiit cogitatio, illud plantæ cuidam ex capillarium genere vulgo dicto adscribendum esse, cujus varia habebam indicia, ab analogia mihi cognitarum quarundam exoticarum specierum, nonnullarumq; ab Illustri D° Hans Sloane & Rev. P. Carolo Plumier in splendidissimis suis Operibus descriptarum & delineatarum; utpote, quarum diversæ caules scandentes ejusmodi lanugine ferruginea *f.* rufescente musco, ut vocant, tectos emittunt. Interim tamen, ex qua specie præcise, determinare non valui. Peculiarem itaq; forte nondum descriptam speciem esse, quæ in Tartaria reperitur, arbitror, donec cum tempore certiora edoctus fuero.

VIII.

HANC meam sententiam confirmant, quæ postmodum legi in Transactionibus Philosophicis Anglicanis (*m*) ubi Illustris Ds. Hans Sloane, Collegii Med. Lond.

(*m*) N° 287. *p.* 861. quod etiam reperitur *in the Philosophical Transactions abridged by* John Lowthorp', *Vol.* 2. *p.* 646. *f.* 160.

Lond. nunc Præſes & Regiæ Societatis Vice-Præſes digniſſimus ſimilem Agnum Scythicum fictum ex India Orientali nactus, deſcripſit & delineavit, qui tamen longe minus Agni figuram refert, quàm meus memoratus. De ejus origine eandem modo laudatus Vir mecum fovet ſententiam; cæterùm ait, lanuginem ejus in uſu eſſe contra Hæmoptyſin, ad ſex grana pro doſi ter exhibitam, præterea ejuſdem lanuginis mentionem fieri à Merretto (*n*) titulo Poco Sempie, *ſ.* a Golden Moſs, ubi Virtus ipſi cordialis adſcribitur. Porro ſibi certò relatum, lanuginem hanc in China adhiberi pro ſiſtendo ſanguine in vulneribus recentibus, ut apud nos telæ araneorum, ibidemq; in tanta æſtimatione haberi, ut paucæ familiæ hac careant; dum ipſe ſæpius in ſputo ſanguinis uſurpatam meminerit, ubi tamen non infallibile remedium hoc, licet innocens, expertus eſt.

IX.

Credo autem ejuſmodi Agnos ex certis radicibus vel caulibus in Moſcovia & Tartaria effingi, ut aliquo modo Hiſtoriæ Agni Scythici Vegetabilis adſtruatur Veritas. Quis autem non videt hunc ab eo, qui a ſupra citatis Authoribus deſcribitur, plane diverſum, nec tanta admiratione dignum eſſe, cum etiam hic ex variis radicibus varia portenta, quæ rerum naturalium quarundam ſimilitudinem aliqualem habeant, effingi poſſint; quemadmodum ſupra de Mandragoræ radicibus retuli, dum interim hic non magis agnus dicendus, ſed radix vel caulis revera eſt & manet plantæ cujuſdam, ac Homunciones Allraunen, Belgice Pisse Diefjes (*o*) dicti, radices Mandragoræ.

II. *De*

(*n*) In Appendice ad Nehemiæ Grævii Muſ. Soc. Reg. *p.* 386.

(*o*) De quibus Vid. Deuſingius de Mandragoræ Mangoniis, quod extat in Ejuſdem Faſciculo Diſſertationum, *p.* 586. nec non Miſcellan. Natur. Curioſ. D. 1. A. 1. Obſ. 48.